

Секція 15. Сучасні проблеми соціальної та гуманітарної освіти
СОЦІОКУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ
ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ В УКРАЇНІ (З ДОСВІДУ
ВИКЛАДАЧІВ ВІННИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ)

Зозуля І. Є.

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мовознавства

Вінницький національний технічний університет

м. Вінниця, Україна

Стадній А. С.

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовознавства

Вінницький національний технічний університет

м. Вінниця, Україна

Сучасні євроінтеграційні процеси сприяють розвитку політики, економіки, культури й освіти. Вітчизняні виші надають освітні послуги не лише українським студентам, а й представникам близького та далекого зарубіжжя. Щороку на навчання до університетів України, зокрема й Вінницького національного технічного університету, приїздять іноземні громадяни, які мають бажання здобути вищу освіту саме в нашій країні. «Культурна мапа» українського суспільства та тих держав, з яких прибувають абітурієнти, є досить відмінною як за своїми звичаями й традиціями, так і законодавством, світобаченням, віросповіданням тощо. Після того, як студенти потрапляють до нового середовища, вони зіштовхуються не тільки з освітніми, мовленнєвими, а й із психологічними проблемами, адже потрапляють у винятково незвичне й незнайоме для них мовне, соціальне й культурне середовище, до якого потрібно адаптуватися. Труднощі процесу пристосування іноземних студентів до нових умов проживання й навчання потребують всебічних психолого-педагогічних досліджень. Адже іноземці, що прибувають на навчання до України, повинні призвичаїтися не лише до умов навчання в університеті, нового оточення, а й до життя в чужій країні з нерідним мовним середовищем,

іншою культурою, звичаями, традиціями. Часто такі умови стають для них екстремальними. Різні аспекти соціальної адаптації досліджували Т. Парсонс, Р. Мертон, М. Вебер, П. Бергер, М. Мосьондз, Т. Лугова.

Метою наукової розвідки є з'ясування особливостей процесу адаптації іноземних слухачів підготовчого відділення під час першого року навчання в університетах України.

Процес адаптації іноземних студентів здійснюється впродовж усього періоду навчання у вищій школі, але особливо складним він є у перший рік навчання, тобто на підготовчому відділенні, тому дослідження процесу адаптації, її організації сприяє більш швидкому входженню іноземців до студентського середовища, полегшує процес їхнього навчання й виховання. Необхідною умовою якісного засвоєння знань із загальнонаукових дисциплін слухачами підготовчого відділення є врахування ментальності, психологічного стану й інших особливостей їхньої національної самосвідомості, оскільки типовими труднощами, окрім освітніх, змістовно-предметних, мовних, організаційних, є й психологічні. Дослідження, прогнозування й проектування означених проблем дозволяє об'єктивно формулювати, варіювати навчальні цілі та виробити стратегію їхнього розв'язання.

Адаптація – це складний процес, у якому виділяють такі складові: 1) фізіологічна адаптивність (до клімату, екосистеми регіону, їжі, води тощо); 2) психологічна адаптивність (пристосування до нових умов життєдіяльності, до зміни життєвих ситуацій); 3) соціальна адаптивність (сприйняття нових цінностей, комунікативність, переорієнтація тощо). Особливим фактором, до якого необхідно адаптуватись іноземним слухачам підготовчого відділення, є навчальний процес, оскільки саме навчання є головною метою прибуття іноземців до українських ВНЗ. Адаптація студентів-іноземців до освітнього середовища – складний

процес їхнього входження, розвитку й становлення в межах комплексного поєднання та взаємодії інформаційно-функціонального та соціокультурного полів. Пристосування іноземців до вищої школи на етапі підготовчого відділення, тобто довузівської підготовки – це адаптація до компонентів нової педагогічної системи: інформаційно-світоглядної (до викладання дисциплін, форм і методів організаційно-виховної роботи) і психолого-педагогічної (до студентської групи, її соціально-психологічного клімату, системи контролю знань, самопідготовки) [1, 117]. Зазначена адаптація відбувається під впливом певних очікувань як із боку викладачів підготовчого відділення, так і слухачів-іноземців.

Викладачі з української мови як іноземної – це основні фахівці, з якими на початковому етапі знайомляться та співпрацюють іноземні слухачі у Вінницькому національному технічному університеті (надалі ВНТУ). Саме тому першочергове завдання викладацького складу – презентувати Україну та стиль життя українців; намагатися ввести студентів у культурний простір нашої держави, дотримуючись концепції «діалогу культур». Таку роботу викладачі кафедри мовознавства ВНТУ проводять під час занять, використовуючи наочність, презентації, документальні й художні фільми. У позаурочний час слухачі відвідують визначні місця та музеї Вінниці, беруть участь у культурно-виховних заходах університету й міста, їздять з викладачами на екскурсії в інші міста України.

З метою виявлення соціокультурних особливостей адаптації іноземних студентів у 2016 – 2017 н. р. було проведено соціологічне дослідження методом анкетного роздавального опитування. Проаналізовано відповіді 90 іноземних респондентів, що навчаються у ВНТУ. Іноземні студенти відповідали на запитання відкритого та

закритого характеру стосовно основних труднощів, пов'язаних з їхньою адаптацією.

На основі результатів дослідження визначено причини уповільнення процесу адаптації іноземців в Україні:

1. На нашу думку, найбільшою проблемою пристосування іноземців до навчального процесу є їхній недостатній рівень комунікативної компетенції, що гальмує сприйняття, осмислення й відтворення спочатку побутової, а згодом й науково-навчальної інформації. Проведені опитування іноземних студентів, які закінчили навчання на підготовчому відділенні, свідчать, що саме низький рівень володіння українською мовою є головною причиною недостатньої (порівняно з українськими студентами) спроможності до подальшого навчання в університеті.

2. Недоліком є те, що студенти-іноземці проводять вільний час переважно в колі своїх земляків і, відповідно, це впливає на їхню слабку інтегрованість в українське суспільство.

3. На основі аналізу анкет було встановлено, що найбільшими психологічними проблемами для іноземних студентів є труднощі, пов'язані із пристосуванням до нового клімату, незвичних побутових умов (проживання в гуртожитку), з необхідністю при звичаювання до нових норм і традицій поведінки та взаємодії з оточенням; часті прояви етнокультурних стереотипів й упереджень, зокрема у вигляді побутового націоналізму й расизму.

Дослідник та психолог Сегеда О. О. вважає, що найбільше іноземних студентів пригнічують різноманітні й складні, часто важко прогнозовані, ситуації соціокультурного, навчального та побутового плану, які породжують соціальні та психологічні труднощі й призводять до неможливості реалізації особистісно актуальних мотивів, емоційних, пізнавальних, поведінкових проблем і часом до фрустрації; дезадаптивні

реакції, що спричинюють погіршення самопочуття, підвищення тривожності, вираженої відчуженості від колективу навчальної групи, внутрішньоособистісних і міжособистісних конфліктів і, як наслідок, зниження успішності, втрати інтересу й сенсу навчально-професійної діяльності [2, 202-203].

Отже, адаптація іноземців до українських реалій – складний процес, яким можна керувати й прискорювати його. Означений процес охоплює багато аспектів. Найскладнішими з них є пристосування до нових кліматичних умов, нового соціокультурного середовища, нової освітньої системи, нової мови спілкування, інтернаціонального характеру груп.

Адаптація іноземних студентів в соціокультурному середовищі Вінницького національного технічного університету – це сукупність складних, багатопланових процесів, що відбуваються на різних рівнях соціальної організації й соціальних взаємодій. Характер відносин, що виникають внаслідок цих процесів, визначений як суперечливий.

Безсумнівно, для України важливе значення має створення умов, у яких якісні змістовні та організаційні аспекти навчального процесу поєднувалися б із загальною толерантною атмосферою. Немає необхідності доводити, що це сприятиме формуванню та поширенню позитивного іміджу університету, міста та країни в цілому, зміцненню її міжнародних позицій у світі.

Література:

1. Довгодько Т. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища України / Довгодько Тетяна // Педагогіка і психологія професійної освіти. - № 2. – 2013. – С. 114 – 120.
2. Сегада О. О. Особливості адаптації іноземних студентів до освітнього середовища України / О. О. Сегада, А. А. Осипенко // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. – 2014. – Вип. 48. – С. 199-208.